

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) Психології та соціології

Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Підготовки Бакалавра

спеціальності 054 Соціологія

освітньо-професійної програми

«Соціальний аналіз, консалтинг, управління»

Силабус навчальної дисципліни

для денної форми навчання

Луцьк –2020

Силабус навчальної дисципліни «Соціологія політики» підготовки бакалавра, галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки, спеціальності 054 Соціологія, за освітньою програмою «Соціальний аналіз, консалтинг, управління».

Розробник: Ємельянова Юлія Павлівна, професор кафедри загальної і соціальної психології та соціології, доктор філософських наук, доцент.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Протокол №1 від 15 вересня 2020р.

Завідувач кафедри: *О.В. Лазорко* Лазорко О.В.

© Ємельянова Ю.П., 2020 р.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05 Соціально-поведінкові науки	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>	054 Соціологія	Рік навчання <u>4</u>
ІНДЗ: <u>немає</u>	Соціальний аналіз, консалтинг, управління бакалавр	Семестр <u>8-ий</u>
		Лекції <u>18</u> год.
		Практичні <u>10</u> Лабораторні <u>12</u> год.
		Самостійна робота <u>72</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

II. Інформація про викладача

ППП Ємельянова Юлія Павлівна

Науковий ступінь доктор філософських наук

Вчене звання доцент

Посада професор кафедри загальної і соціальної психології та соціології

Контактна інформація: мобільний телефон +380506209303;

електронна адреса emelianovasev@gmail.com

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щоп'ятниці з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 111. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Політика у сучасному суспільстві стає справою великої кількості людей, які прагнуть реалізувати свої політичні права і свободи, а задля цього долучаються до удосконалення політичних відносин. Зануритися у

соціологічний аналіз цього процесу допомагає курс «Соціологія політики».

Соціологія політики є спеціальною соціологічною дисципліною, яка досліджує і вивчає певні суспільні сили, що проявляють себе як сили політичні. Таких сил, спільнот, організацій стає усе більше, і це свідчить про прискорення демократичних змін в сучасних суспільствах і в Україні також.

Курс формує у студентів вміння та надає їм «технологію» порівняльного соціологічного аналізу політичних процесів, у тому й визначення соціальних ризиків політики, зокрема, у сучасному українському суспільстві. Україна – молода держава, яка потребує фахівців, здатних забезпечувати формування й реалізацію державної, місцевої, громадської та партійної політики з врахуванням соціально-економічного, соціально-політичного соціально-демографічного та інших станів суспільства. Важливою є також обізнаність фахівців у питанні специфіки політичного процесу в регіонах, в розумінні різноманіття потреб і ціннісних орієнтацій різних соціальних груп.

2. Пререквізити

Вивчення матеріалів курсу базується на змісті навчальних курсів історії, географії – у межах шкільної програми, та навчальних курсів, які вивчаються в університеті: насамперед, Загальна соціологічна теорія, Історія соціології, Соціальна структура суспільства, Соціальні інститути, Соціологія релігії, Соціальний капітал та людський потенціал в управлінні, Психологія особистості та інших.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є сприяння у підготовці студента-бакалавра до професійної діяльності в умовах ускладнення та прискорення соціально-політичного процесу в країнах світу, у тому й в Україні. Для цього необхідно:

- засвоєння теоретичного матеріалу про закономірності політичного життя як особливої сфери у функціонуванні суспільства.
- забезпечення розуміння і глибокого засвоєння специфіки, ролі та функції політичної сфери суспільства сучасної України;
- формування особистої і професійної світоглядної та методологічної культури майбутніх спеціалістів щодо політичного процесу та його оцінки;
- спрямування отриманих знань на аналіз політичного процесу та практичні дії у цьому процесі;
- формування сучасного наукового підходу до вирішення проблемних питань, пов'язаних з перебігом політичного процесу;

Результатом опанування змісту навчальної дисципліни «Соціологія політики» студенти мають набути **знання**:

- основних понять, загальноприйнятих концепцій та теорій щодо пояснення соціально-політичної сфери життя людства;
- основних закономірностей функціонування політики як суспільного інституту;
- основних протиріч у сучасному науковому поясненні політичних проблем і політичного процесу;
- важливих наукових та практичних здобутків людства і українського суспільства у політичній сфері;
- етно-культурних аспектів соціально-політичної поведінки суб'єктів політичного процесу (людини і групи);

уміння:

- пояснювати роль і функції політики в суспільному житті, використовуючи теоретичні знання, оперуючи основними поняттями, термінами, категоріями соціології політики;
- вміти надавати оцінку рівню політичної культури населення країни, регіону, міста;
- вміти діагностувати порушення основних закономірностей функціонування соціально-політичної сфери суспільства;
- оцінювати динаміку змін у соціально-політичних уявленнях людей (основних груп населення України) щодо політики та її суб'єктів;
- пояснювати принципові засади організації соціально-політичного процесу та науково обґрунтовано коментувати його перебіг в Україні.

4. Результати навчання (Компетентності)

Формування компетентності студентів в галузі Соціології політики.

Основним результатом навчання є знання та розуміння предметної області дисципліни «Соціології політики», ознайомлення з методологічними та методичними підставами соціологічних досліджень у площині соціально-політичної проблематики. Під час практичних та лабораторних занять студенти зможуть отримати навички застосування соціологічних методів до дослідження політичних феноменів і процесів.

Курс також формує вміння та надає «технологію» порівняльного соціологічного аналізу політичних процесів, у тому й визначення соціальних ризиків політики, зокрема, у сучасному українському суспільстві. Дисципліна «Соціологія політики» пояснює «механізм» функціонування влади, політичних партій та організацій, розкриває особливості політичної поведінки різних груп людей і окремих політичних діячів в аспекті взаємовідносин держави та суспільства.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії, зокрема співпраця з метою досягнення професійного результату.

ЗК10. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, територіально-поселенських і вікових аспектів.

ЗК11. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств і викликів взаємодії у міжкультурному контексті.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів;

ФК2. Здатність виявляти закономірності взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільства.

ФК3. Усвідомлення соціально-культурної обумовленості особистості та життєвого шляху особи, а також ролі особи в життєдіяльності соціальних організацій, спільнот і суспільств.

ФК12. Здатність виявляти соціокультурні особливості, соціальні відмінності та нерівності, причини їхнього виникнення та наслідки для суспільного життя.

ФК13. Здатність забезпечити соціальну діагностику і експертизу актуальних суспільно-політичних, економічних і культурних подій, процесів та явищ.

ФК15. Вміння використовувати новітні методи збору, обробки та аналізу соціологічної інформації у дослідженні соціальної реальності.

5. Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни представлена у вигляді таблиці.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практичні/ Лабораторні	Самост. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1.						
Політика як соціальне явище						
Тема 1. Соціологія політики як специфічна наука: її об'єкт, предмет, емпіричні методики.	12,5	2	1/1	8	0,5	Т/5
Тема 2. Історичні та теоретичні передумови становлення соціології політики.	12,5	2	1/1	8	0,5	ДС/5
Тема 3. Специфіка політичної сфери життя суспільства як невід'ємної частини соціального процесу.	14	2	1/2	8	1	ІРС/5
Тема 4. Основні еко-	13	2	1/1	8	1	ІНД3/5

соціальні концепції та теорії інвайронменталізму.						
Тема 5. Основні концепції політики, суб'єкти політичного життя і наукові терміни щодо позначення політичних явищ і процесів.	13	2	1/1	8	1	РМГ/5
Разом за модулем 1	65	10	5/6	40	4	30
Змістовий модуль 2.						
Соціально-політичний процес і його актори						
Тема 6. Влада як важливіший суб'єкт політики.	16,5	2	1/1	8	1	РК/5
Тема 7. Політична свідомість населення як підґрунтя динаміки політичного процесу.	21	2	1/1	8	1	РК/5
Тема 8. Політична поведінка: її зв'язок із політичною культурою і самовизначенням суб'єктів політичного процесу.	18,5	2	1/2	8	1	РМГ/5
Тема 9. Соціологічний аналіз політики: методика і техніка збору інформації. Інтерпретація отриманих результатів. Прогнозування політичного процесу.	15	2	2/2	8	1	РМГ/5
Разом за модулем 2	55	8	5/6	32	4	30
Види підсумкових робіт						Бал
Модульна контрольна робота (МКР1+МКР2)						30+30=60
Всього годин/ Балів	120	18	10/12	72	8	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

6.Завдання для самостійного опрацювання

1. Дайте визначення політичній сфері життя суспільства у різні історичні епохи.
2. Концепція політики К.Маркса і його політична теорія.
3. Концепція політики М.Вебера і його політична теорія.
4. Внутрішня і зовнішня структура організації політичного життя сучасної країни.
5. Політична система сучасного суспільства: різновиди політичних систем.
6. Різниця у змісті термінів «політична діяльність» і «політична поведінка».

7. Основні елементи сучасної української політичної системи.
8. Сучасний зміст поняття «культурна політика».
9. Людина і політика: можливі сценарії взаємозв'язку в сучасному соціально-політичному процесі в Україні.
10. Роль держави у системі влади в Україні.
11. Патерналізм як явище в соціально-політичному процесі в Україні, перспективи його збереження.
12. Сучасні засоби інформації та комунікації як елемент політичного процесу.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;

Неприпустимо:

- не з'являтися на заняття без поважних причин;
- запізнюватися на заняття;
- користуватися мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушувати дисципліну;
- списувати або використовувати результати роботи іншої людини без посилання на джерела, звідки вони були взяті.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів): 5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. 3 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні помилки. 1 бал – завдання виконане частково, допущені значні помилки. 0 балів – завдання не виконане. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього практичного заняття в межах окремого залікового модуля. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з кількох (двох-трьох) питань. Відповіді на поставленні питання мають бути

теоретичними, але з наведенням прикладів, оцінкою соціально-екологічних фактів, явищ, з демонстрацією особистої позиції щодо них.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів): 30-20 балів – вільне володіння обсягом матеріалу, вільне висловлювання власні думки, повне і якісне розкриття сутності питання, презентація особистої позиції щодо проблеми, вмiле використання знання матеріалів інших курсів. 12-19 балів – вільне висловлювання власної думки, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні помилки; 5-11 балів – не повністю з допущенням помилок розкриття всіх питань; 1-4 бали – розкриття лише одного питання; 0 балів – відповідь відсутня.

За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Кодексу професійної етики соціолога Соціологічної асоціації України (САУ) <https://sociology.od.ua/kodeks-profesijnoi-etiki-sociologa/>.
- Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Підсумковий контроль

Форма проведення контролю – залік. Залік передбачає перевірку основних питань, що розглядалися під час лекційних занять, а також уміння поєднувати теоретичні питання з практикою сучасного соціального життя.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАЛІК

1. Соціологія політики як галузева соціологія, її відмінність від Політичної соціології.
2. Об'єкт та предмет Соціології політики.
3. Історичні, теоретичні, соціальні передумови появи Соціології політики.
4. Функції Соціології політики як спеціальної наукової дисципліни.
5. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження політичного процесу у Соціології політики.
6. Структура Соціології політики як комплексу теоретичних знань.
7. Концептуальні засади вивчення політичного процесу у Соціології політики.
8. Головні наукові здобутки Соціології політики, відомі науковці у цій галузі.
9. Зміст поняття «політика» у контексті Соціології політики.
10. Основні наукові поняття, категорії та терміни, які забезпечують наукову «мову» Соціології політики.
11. Поняття влади (панування) в Соціології політики. Державна влада.
12. Політична партія як усталена політична організація.
13. Політичний рух, політична партія: основні відмінності і значення у політичній культурі українців.
14. Основні типи політичних партій, критерії розділення.
15. Партійна система суспільства: типи, структури.
16. Партійна система сучасної України.
17. Політична система сучасної України.
18. Соціальна політика влади: зміст, особливості в різних країнах.
19. Причини виникнення політичної партії.
20. Політичні рухи в сучасній Україні: приклади, соціальна база, місце у загальному політичному процесі.
21. Зміст поняття «громадянське суспільство», історія його виникнення в Україні.
22. Роль громадянського суспільства як актора соціально-політичного процесу в сучасній Україні.
23. Громадянське суспільство і правова держава: як пов'язані ці поняття.
24. Держава як поняття в Соціології політики: зміст поняття.
25. Політичний режим як поняття в Соціології політики.
26. Форма і структура сучасної держави України. Традиція та новації.
27. Держава як суспільно-політична організація, її функції.
28. Теорії походження держави.
29. Держава як суспільно-політичний інститут. Стан та структура цього інституту в сучасній Україні.

30. Теорії походження влади. Функції влади в сучасному українському суспільстві.

31. Специфіка соціологічного аналізу політичного процесу.

32. Необхідні технології збору, аналізу і узагальнення емпіричних даних, під час реалізації дослідницьких проектів щодо політичного життя суспільства.

33. Політичні традиції та їх роль в політичному житті.

34. Соціальна структура, соціальна стратифікація і політичний процес.

35. Взаємостосунки еліти і маси (населення) як суб'єктів політичного життя в Україні.

36. Політичні партії та виборці як актори політичного процесу.

VI. Шкала оцінювання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

Обов'язкова література:

1. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 510 с.
2. Ирхин Ю.В. Политическая культура. В 2 ч. Ч. 1. Запад и Россия : учеб пособие для академического бакалавриата / Ю.В. Ирхин. – 2-е изд., испр.и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2017. – 286 с.
3. Литовченко А. Д. Соціально-політична свідомість: сутність, структура, функції // Соціологія політики: Підручник: у 2-ч частинах / За ред. В.А.Полторака, О.В.Петрова, А.В.Тостоухова. – К.: Видавництво Європейського університету, 2011. – Ч.2. – с.3-23;
4. Пилипенко В. Є., Вишняк О. І., Куценко О. Д. Спеціальні та галузеві соціології: Навч. посіб. — К.: Каравела, 2003. — 304 с. — с. 193–195.
5. Перевезій. Соціологія політики (Політична соціологія) // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011. — с.679.
6. Політична історія України. Навч. посібник / за ред. В.І. Танцюри. – К.: «Академвидав», 2008. – 550 с.
7. Полторака В.А, Петров О. В., Соціологія політики. Енциклопедичний словник // К., Видавництво Європейського Університету, 2009. — с.361
8. Соціологія політики: Енцикл. Словник / Авт.-упоряд.: В.А.Полторака, О.В.Петров, А.В.Толстоухов. – К. : Вид-во Європ. Ун-ту, 2009. – 442 с.
9. Соціологія політики: Підручник: у 2-ч частинах / За ред. В.А.Полторака, О.В.Петрова, А.В.Тостоухова. – К.: Видавництво Європейського університету, 2011.

Додаткова:

1. Андреев С.С. Политическое время и политическое пространство // Социально-политический журнал. – 1993. – № 6. с. 29-40.
2. Амелин В.Н. Социология политики: Спецкурс .Н. Амелин. – М.: МГУ, 1992.

3. Бурдые П. Социология политики. Пер. с фр. – М., 1993. Вебер М. Политика как призвание и профессия // Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990.
4. Волинець .О. Політологія : Навч. посіб. для студ. дистанц. форми навчання / О. О. Волинець, М. П. Гетьманчук, В. В. Гулай, С. І. Дорошенко, І. Р. Малик; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Ін-т дистанц. навчання. - Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка», 2005. - 359 с.
5. Вятр Е. Социология политических отношений / Пер. с польск. – М. : Прогресс, 1985. Головатий М. Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2003. — 504 с. — Бібліогр.: с. 491–501.
6. Дюверже М. Политические партии. Пер. с франц. — М.: Академический Проект, 2000. 538 с. Серия «Концепции».
7. Шидловський Д. Політична комунікація як об'єкт соціологічного дослідження: Автореферат дис...канд. соціол. наук: 22.00.04 / Д.Шидловський : Гуманіт. ун-т Запоріж. ін.-т держ. та муніцип. упр. – Запоріжжя, 2007. – 20 с.

Фахові журнали:

Україна:

«Социология: теория, методы, маркетинг»: <http://stmm.in.ua/>

«Український соціум»: <https://ukr-socium.org.ua/uk/>

«Політичний менеджмент»: <https://ipiend.gov.ua/publication-category/politychnyj-menedzhment/>

Росія:

«ПОЛИС» – <http://www.politstudies.ru/index.htm>

Інтернет-ресурси:

1. Інститут соціології НАНУ <http://www.i-soc.com.ua/institute/>

2. Фонд демократичних ініціатив імені Ілька Кучеріва <http://dif.org.ua/>

3. Київський міжнародний інститут соціології <http://www.kiis.com.ua/>

4. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України <http://www.ipiend.gov.ua/index.php>

5. Центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова <http://razumkov.org.ua/>

6. Фондація відкрите суспільство <https://osf.org.ua/>.

7. Журнал социологии и социальной антропологии [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.jourssa.ru/>.